

Watervogeltellingen tijdens het de eerste resultaten

Watervogels concentreren zich in de winterperiode over het algemeen in een beperkt aantal gebieden en habitats. Het gaat meestal om overzichtelijke gebieden waar de vogels gemakkelijk te tellen zijn. Zo kunnen elke winter door middel van integrale, gecoördineerde tellingen betrouwbare gegevens verzameld worden over de absolute populatiegrootte in Vlaanderen, numerieke trends en seizoenselijke verschuivingen in de verspreiding. Systematische watervogeltellingen zijn in Vlaanderen reeds gestart in 1967 en vormen daarmee het langstlopende vogelmonitoringproject in ons land. Aanvankelijk ging het om één enkele telling in januari die onderdeel uitmaakte van de International Waterfowl Census. Deze jaarlijkse internationale watervogeltelling werd georganiseerd door het toenmalige International Waterfowl Research Bureau (nu Wetlands International). Vanaf 1979/80 worden in Vlaanderen zes tellingen per winter georganiseerd (periode oktober-maart). Daarbij worden de laatste jaren ongeveer 450 tot 500 gebieden geteld. Voor het uitvoeren van de tellingen wordt beroep gedaan op ca. 400 amateur-veldornithologen. De coördinatie van de tellingen en het beheer van de gegevensbank is sinds 1986 in handen van het Instituut voor Natuurbehoud.

In het winterhalfjaar 2000/2001 vindt traditiegetrouw een nieuwe reeks van zes watervogeltellingen plaats. In bijna alle regio's werd uitstekend geteld. Het is wel nog wachten op een aantal ontbrekende gegevens. De belangrijkste overblijvende hiaten zijn: de Schelde- en Damvallei ten oosten van Gent, een deel van de regio Schelde-Leie, de omgeving van Wachtebeke-Moerbeke en de regio Turnhout-Beerse. De cijfers die in deze nieuwsbrief gepresenteerd worden zijn dan ook te beschouwen als voorlopige (minimum)aantallen die later nog zullen aangevuld worden. Ook nog vermelden dat watervogels op de Noordzee (vnl. duikers, futen en zee-eenden) niet in deze aantallen zijn inbegrepen.

De winter 2000/2001 was een overwegend zachte winter. De telomstandigheden waren meestal goed tot zeer goed maar op de oktobertelling was mist op een aantal plaatsen spelbreker. Begin november spoelden een aantal najaarsstormen over Vlaanderen en dat leidde plaatselijk tot aanzienlijke overstromingen (o.a. in de IJzervallei). Pas half december kregen we de eerste polaire luchtstromingen en de eerste nachtvorst te verwerken. Voor echte koude was het echter wachten tot de tweede decade van januari. Vrij strenge nachtvorst (tot - 5 °C) deed heel wat plassen gedeeltelijk dichtvriezen maar echt grote gevolgen voor het aantalsverloop of de verspreiding van watervogels waren er niet. De vorstperiode was echter van korte duur en vanaf de laatste decade van januari was er opnieuw veel regen en wind (met plaatselijk overstromingen in vallei-gebieden). Ook februari en maart bleven overwegend zacht en nat.

De berekende soorttotalen voor Vlaanderen zijn terug te vinden in Tabel 1. In totaal werden er maximaal ruim 371.000 watervogels geteld in januari. In de periode oktober-januari werden iets minder watervogels

genoteerd dan in de vorige winter maar in februari en maart was de verhouding omgekeerd. Het maximaal aantal getelde eenden (208.000) was sterk vergelijkbaar met vorige winter, de piekaantallen van ganzen (73.000) en steltlopers (60.000) waren daarentegen duidelijk lager.

Het aantal soorten waarvan we gegevens binnenkregen bedroeg 113. We bespreken in deze bijdrage kort de opvallendste resultaten voor de verschillende soortgroepen. Voor een vergelijking met de gegevens van vorige winters kunnen we verwijzen naar Tabel 2. Voor niet minder dan 7 soorten werd een nieuw recordaantal voor Vlaanderen genoteerd: Grauwe Gans, Canadese Gans, Nijlgans, Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart en Slobeend.

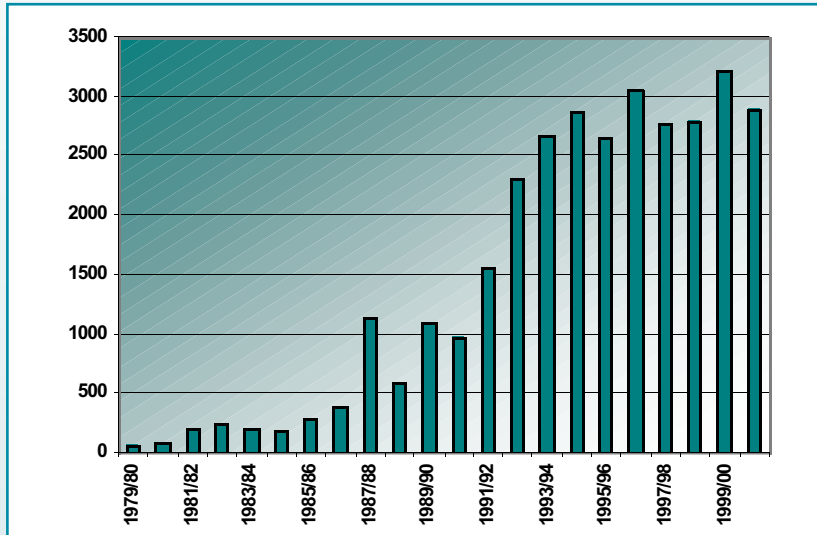
Duikers en futen

Het kan enige verbazing wekken maar de **IJsdruiker** was de meest algemene duiker tijdens de tellingen. Terwijl Roodkeel- en Paredruiker het volledig lieten afweten, verschenen op meerdere plaatsen langdurig pleisterende IJsdruikers. In december en januari werden zelfs vier verschillende exemplaren geteld.

De **Dodaars** kende een zekere terugval ten opzichte van vorige winter (max. 634 ex. in oktober). Brakke kustwateren zoals het Zeekanaal Brugge-Zeebrugge (157 ex. in januari) en de Spuikom te Oostene (51 ex. in januari) genoten zoals gewoonlijk de voorkeur.

Futen deden het iets minder goed deze winter: het was van in 1993/94 geleden dat de kaap van 2000 ex. niet meer gehaald werd. De belangrijkste pleisterplaats was het havengebied van Zeebrugge (578 ex. in januari), gevolgd door het Kanaaldok Kallo-Doel (max. 236 ex. in oktober). Bij de **Geoorde Fuut** viel - net als vorig winterhalfjaar - vooral het hoge aantal in maart op: 95 ex. waarvan 61 op de Antwerpse Hoge Maey.

Figuur 1. Evolutie van de getelde wintermaxima van de Aalscholver in Vlaanderen, 1980/81 - 2000/01

Aalscholwers en reigers

De **Aalscholver** was het talrijkst in oktober (2902 ex.) en in maart (2800 ex.). Sinds midden de jaren '90 is de Vlaamse winterpopulatie duidelijk gestabiliseerd (Figuur 1). Net als vorige winter werden in oktober meer dan 1000 **Blauwe Reigers** geteld maar in de wintermaanden daalde dit tot minder dan 700. **Kleine Zilverreigers** zijn al enige jaren een vaste klant tijdens de watervogeltellingen, vooral aan de Oostkust en in het Antwerps polder- en havengebied. Er werden tot maximum 18 ex. genoteerd en dat is zeker nog een onderschatting gezien de grotere aantallen die op de slaapplekken in Lissewege verbleven (tot 27 ex. op 17/12). Ook het aantal overwinterende **Grote Zilverreigers** zit in de lift. In februari werden niet minder dan 16 ex. gesignaleerd. De favoriete pleisterplaats was het Vijvergebied van Midden-Limburg waar soms meer dan 10 ex. werden opgemerkt.

Zwanen

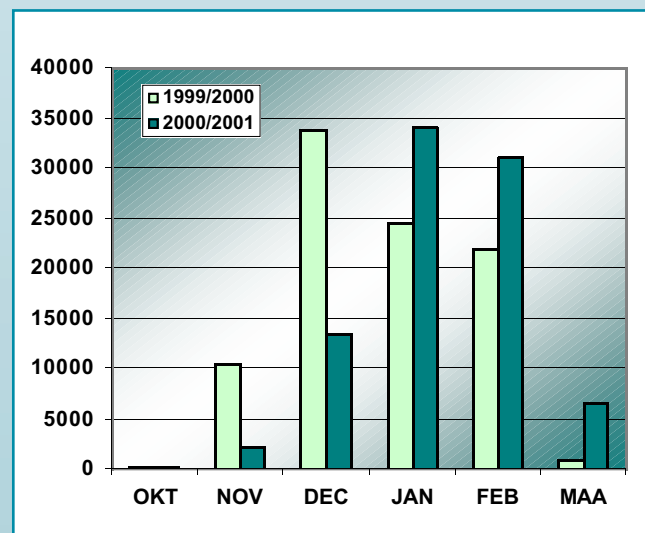
Er werden opnieuw veel **Knobbelzwanen** geteld hoewel de recordaantallen van vorige winter niet meer gehaald werden. Opnieuw was Blokkersdijk te Antwerpen LO met ruime voorsprong de belangrijkste

pleisterplaats (resp. 121 en 122 ex. in oktober en november). Tijdens de maandelijkse watervogeltellingen werden niet zoveel **Kleine Zwanen** geteld. Het maximum viel trouwens zeer vroeg in de winter (146 ex. in november waarvan 140 in het krekengebied te Sint-Laureins – Sint-Jan-in-Eremo). Slechts in twee gebieden werden **Wilde Zwanen** opgemerkt (omgeving Brecht en Schulensbroek).

Ganzen

In januari werden over geheel Vlaanderen ongeveer 73.000 ganzen geteld. De **Kleine Rietgans** haalde in de Oostkustpolders niet meer de zeer hoge aantallen van de vorige twee winters en het maximaantal bleef steken op een 25.000-tal exemplaren. Daar waar **Kolganzen** vorige winter reeds in december hun piek bereikten was dit in 2001/2002 één tot twee maand later. In Figuur 2 is het verschil in seizoenaal patroon tussen beide winters duidelijk te zien.

Figuur 2. Maandelijks aantalsverloop van de Kolgans in Vlaanderen in 1999/2000 en 2000/2001

	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	
Ijsduiker	0	2	4	4	2	0	<i>Gavia immer</i>
Dodaars	634	472	483	532	357	400	<i>Tachybaptus ruficollis</i>
Fuut	1667	1787	1913	1898	1392	1384	<i>Podiceps cristatus</i>
Roodhalsfuut	6	3	3	2	2	1	<i>Podiceps grisegena</i>
Kuilduiker	0	2	0	8	3	3	<i>Podiceps aurilus</i>
Geoorde Fuut	38	12	15	9	10	95	<i>Podiceps nigricollis</i>
Aalscholver	2902	2608	2732	2370	2224	2800	<i>Phalacrocorax carbo</i>
Kuifaalscholver	0	1	0	1	1	1	<i>Phalacrocorax aristoteles</i>
Roerdomp	2	3	1	6	4	2	<i>Bolaurus stellaris</i>
Koereiger	1	0	0	2	0	0	<i>Bulbucus ibis</i>
Kleine Zilverreiger	14	15	18	12	16	11	<i>Egretta garzetta</i>
Grote Zilverreiger	12	13	8	9	16	4	<i>Egretta alba</i>
Blaauwe Reiger	1004	764	846	692	801	940	<i>Ardea cinerea</i>
Purperreiger	1	0	0	0	0	0	<i>Ardea purpurea</i>
Ooievaar	2	0	0	0	0	2	<i>Ciconia ciconia</i>
Lepelaar	1	1	0	0	0	7	<i>Platalea leucorodia</i>
Rosse Fluileend	0	0	0	0	3	0	<i>Dendrocygna bicolor</i>
Knobbelzwaan	533	603	636	529	505	438	<i>Cygnus olor</i>
Zwarte Zwaan	15	25	15	12	29	20	<i>Cygnus alatus</i>
Kleine Zwaan	0	146	93	88	64	2	<i>Cygnus columbianus</i>
Wilde Zwaan	0	0	1	6	13	0	<i>Cygnus cygnus</i>
Zwaangans	1	1	1	0	0	0	<i>Anser cynoides</i>
Rietgans	0	2	4	75	559	4	<i>Anser labialis species</i>
Tagarietgans	7	0	0	0	6	49	<i>Anser fabalis fabalis</i>
Toendrarietgans	4	0	169	1330	7	7	<i>Anser labialis rossicus</i>
Kleine Rietgans	0	3023	25124	25540	8001	12	<i>Anser brachyrhynchus</i>
Kolgans	153	2058	13346	34099	31123	6550	<i>Anser albifrons</i>
Groenlandse Kolgans	0	1	0	0	0	0	<i>Anser albifrons flavirostris</i>
Grauwe Gans	3058	13406	12164	8953	4710	2535	<i>Anser anser</i>
Boeregans'	762	775	738	629	695	594	<i>Anser anser</i>
Indische Gans	18	25	21	33	20	32	<i>Anser indicus</i>
Sneeuwgans	0	2	9	2	1	0	<i>Anser caerulescens</i>
Hawaiigans	1	1	1	1	0	0	<i>Branla sandvicensis</i>
Ross Gans	0	1	0	1	0	0	<i>Anser rossii</i>
Canadese Gans	2717	4081	4573	3099	2837	1828	<i>Branla canadensis</i>
Kleine Canadese Gans	1	3	2	1	0	0	<i>Branla c. minima/hutchinsii</i>
Brandgans	121	604	378	483	682	138	<i>Branla leucopsis</i>
Rotgans	16	44	39	37	31	16	<i>Branla bemicle</i>
Zwarte Rotgans	0	0	1	0	0	0	<i>Branla bernicla nigricans</i>
Roodhalsgans	0	4	0	0	1	0	<i>Branla ruficollis</i>
Magelhaangans	2	2	3	4	5	0	<i>Chloephaga picta</i>
Nijlgans	733	1025	1186	448	736	533	<i>Alopochen aegyptiacus</i>
Casarca	5	17	8	2	13	14	<i>Tadorna ferruginea</i>
Bergeend	1121	2138	4191	5424	5746	5696	<i>Tadorna tadoma</i>
Muskuscoend	20	22	34	30	43	13	<i>Cairina moschala</i>
Ringtaling	4	4	4	3	4	2	<i>Callonetta leucophrys</i>
Carolina-Eend	11	9	14	11	9	7	<i>Aix sponsa</i>
Mandarijneend	18	30	13	22	16	16	<i>Aix galericulata</i>
Smient	9209	30886	48743	59717	46677	26486	<i>Anas platyrhynchos</i>
Amerikaanse Smient	0	0	0	0	0	1	<i>Anas americana</i>
Krakcoend	4780	5359	6290	6888	5935	4496	<i>Anas strepera</i>
Wintertaling	16721	24851	26462	34536	24359	19423	<i>Anas crecca</i>
Wilde Eend	45811	59612	65123	68674	32474	14828	<i>Anas platyrhynchos</i>
Soepeend'	821	1069	779	779	835	502	<i>Anas platyrhynchos</i>
Vlekbekeend	1	1	1	1	0	0	<i>Anas poecilorhynchos</i>
Pijlstaar	715	2927	2708	2308	2196	1970	<i>Anas acuta</i>
Bahamapijlstaar	1	0	1	3	1	0	<i>Anas bahamensis</i>
Zomertaling	6	4	11	0	1	39	<i>Anas querquedula</i>
Kaneeltaling	1	0	0	1	1	0	<i>Anas cyanoptera</i>
Slobeend	2490	4314	4734	3025	3092	5308	<i>Anas clypeata</i>
Marmereend	2	0	0	0	0	0	<i>Marmaronetta angustirostris</i>

	OKT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAA	
Krooneend	3	5	4	10	2	0	<i>Netta rufina</i>
Tafeloend	2918	6417	9154	10895	5036	1945	<i>Aythya forina</i>
Ringsnaveleend	0	1	1	1	1	1	<i>Aythya collaris</i>
Witoegoend	1	2	1	2	4	3	<i>Aythya nyroca</i>
Kuifeend	4815	9299	12486	14298	8603	6913	<i>Aythya fuligula</i>
Topproend	1	4	3	3	2	1	<i>Aythya marila</i>
Eider	2	1	1	5	5	6	<i>Somateria mollissima</i>
Zwarte Zoo-eend	1	0	0	0	0	0	<i>Melanitta nigra</i>
Grote Zee-eend	0	0	1	0	0	0	<i>Melanitta fusca</i>
Brilduikor	6	32	163	325	294	124	<i>Bucophala clangula</i>
Kokardezaagbek	0	1	0	0	1	1	<i>Mergus cucullatus</i>
Nonnetje	1	5	21	94	76	7	<i>Mergus albellus</i>
Middelste Zaagbek	2	8	53	56	56	43	<i>Mergus sensor</i>
Grote Zaagbek	4	3	58	176	141	66	<i>Mergus mercanser</i>
Rosse Stekelstaart	0	1	0	0	2	0	<i>Oxyura jamaicensis</i>
Waterral	60	45	52	38	35	53	<i>Rallus aquaticus</i>
Waterhoen	3952	5008	5749	5629	6024	4021	<i>Gallinula chloropus</i>
Mooikoot	20851	22166	23833	24312	15014	8046	<i>Fulica atra</i>
Scholekster	1940	2139	1752	2235	2313	1978	<i>Haematopus ostralegus</i>
Kluut	20	144	942	259	89	584	<i>Roccurvirostra avosella</i>
Kleine Plevier	0	0	0	0	0	16	<i>Charadrius dubius</i>
Bontbekplevier	58	59	23	21	35	43	<i>Charadrius hiaticula</i>
Strandplevier	0	0	0	0	0	1	<i>Charadrius alexandrinus</i>
Morinelplevier	0	0	56	74	0	0	<i>Charadrius morinellus</i>
Goudplevier	1004	1580	4295	2461	3565	135	<i>Pluvialis apricaria</i>
Zilverplevier	211	211	220	174	243	174	<i>Pluvialis squatarola</i>
Kievil	14331	37851	42802	20269	36980	8395	<i>Vanellus vanellus</i>
Kanoetstrandloper	2	10	10	21	0	8	<i>Calidris canutus</i>
Drieteenstrandloper	252	387	375	463	416	276	<i>Calidris alba</i>
Kleine Strandloper	0	0	0	0	4	2	<i>Calidris minuta</i>
Paarse Strandloper	29	78	70	75	67	67	<i>Calidris alpina</i>
Bonte Strandloper	234	445	1165	2330	2303	847	<i>Calidris alpina</i>
Kemphaan	86	1018	2465	1560	1297	506	<i>Phalaropus pagrus</i>
Bokje	26	13	6	3	18	4	<i>Lymnocyrtus minimus</i>
Watersnip	575	368	662	358	363	810	<i>Gallinago gallinago</i>
Houtsnip	2	13	1	1	11	0	<i>Scolopax rusticola</i>
Grullo	0	0	2	0	63	1397	<i>Limosa limosa</i>
Rosse Grutto	9	3	0	3	3	0	<i>Limosa lapponica</i>
Regenwulp	1	0	0	0	0	0	<i>Numenius phaeopus</i>
Wulp	1268	2459	3238	2498	4141	2649	<i>Numenius arquata</i>
Zwarte Ruiler	143	77	7	41	8	11	<i>Tringa erythropus</i>
Tureluur	226	431	374	299	465	544	<i>Tringa totanus</i>
Groenpoolruiler	10	0	0	0	0	0	<i>Tringa nebularia</i>
Witgatje	45	37	39	27	20	51	<i>Tringa ochropus</i>
Oeverloper	9	3	11	6	5	9	<i>Actitis hypoleucos</i>
Steenloper	1308	1614	1207	701	968	1255	<i>Arenaria interpres</i>
Rosse Franjepoot	0	0	0	0	0	1	<i>Phalaropus fulicarius</i>
Zwartkopmeeuw	1	1	0	1	1	48	<i>Larus melanocephalus</i>
Dworgmeeuw	0	0	1	0	1	0	<i>Larus minutus</i>
Kokmeeuw	8562	8883	12835	14916	14879	15776	<i>Larus ridibundus</i>
Stormmeeuw	477	904	1073	1385	1822	2387	<i>Larus canus</i>
Kleine Mantelmeeuw	104	168	34	21	46	78	<i>Larus graellsii</i>
Zilvermeeuw	985	7333	1933	2903	2125	2654	<i>Larus argentatus</i>
Geelpootmeeuw	2	1	1	0	2	0	<i>Larus michahellis</i>
Pontische Meeuw	1	2	2	3	1	3	<i>Larus cachinnans</i>
Grote Mantelmeeuw	40	82	52	29	7	6	<i>Larus marinus</i>
Zwarte Storm	2	0	0	0	0	0	<i>Chlidonias niger</i>
Totaal	160721	271850	350856	371248	283815	159152	

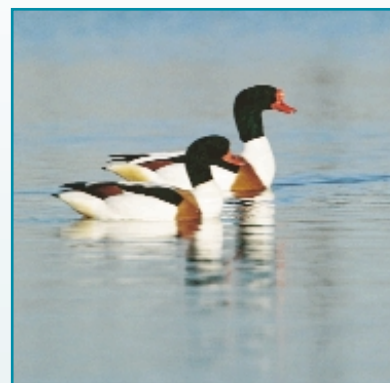
Het wintermaximum in de laatste winter viel in januari (34.099 ex.) waarvan 25.348 ex. in de Oostkustpolders. Sinds enkele jaren winnen ook de IJzerbroeken aan belang voor deze soort (max. 7115 ex. in januari). De **Grauwe Gans** zet onverminderd zijn opmars verder. De hoogste aantallen waren in de periode november-december aanwezig (max. 13.406 ex.). In november werden tot ruim 8500 ex. geteld in de polders en schorren langs de Beneden-Zeeschelde, terwijl in de Oostkustpolders een piek van ruim 4000 ex. werd bereikt in december. De grootste aantallen **Toendrarietganzen** werden gezien in de polders te Assenede (1200 ex. in januari) en in de Maasvallei (529 ex. in februari).

Zwemeenden

De **Bergeend** liet de hoogste aantallen noteren in de periode januari-maart met telkens tussen 5000 en 6000 exemplaren. Langs de volledige Zeeschelde werden tot maximaal 1932 ex. geteld in februari. In de Gentse Kanaalzone liepen de aantallen op tot 1173 ex. in januari. Er werden in Vlaanderen net geen 60.000 **Smienten** geteld in januari, dat is zowat 15 % onder het wintermaximum van vorige winter. Wel bleven veel vogels merkbaar langer pleisteren zoals blijkt uit de relatief hoge februari- en maartaantallen. Het Blankaartgebied te Woumen-Merkem bleef met ruime voorsprong het belangrijkste Vlaamse overwinteringsgebied met in januari en februari net geen 20.000 ex. (resp. 19.764 en 19.938 ex.). Het aantal **Krakeenden** nam verder toe en bereikte voor de elfde opeenvolgende winter een nieuw recordaantal. Daar waar vroeger het wintermaximum steevast in het najaar viel, is dit sinds midden jaren '90 verschoven naar de midwinterperiode toe. De piek in 2000/2001 viel net als vorige winter in januari (6866 ex.). Langs de Zeeschelde werden zowel in december als januari ruim 1900 ex. geteld,

Figuur 3. Evolutie van de getelde wintermaxima van de Pijlstaart in Vlaanderen, 1980/81 – 2000/2001.

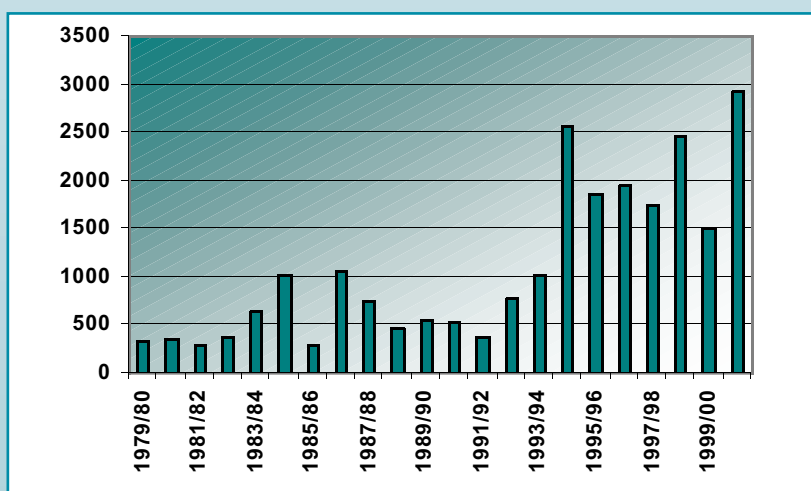
en ook de Rupel scoort steeds beter bij deze soort (max. 714 ex. in februari). Andere gebieden waar meer dan 500 ex. genoteerd werden, waren de Kuifeend te Oorden (757 ex. in oktober) en het Kanaaldok Kallo-Doel (539 ex. in december). Nooit eerder werden zoveel **Wintertalingen** in Vlaanderen geteld als in januari 2001 (34.536 ex.). Langs de Zeeschelde waren de aantallen iets lager dan vorige winter (max. 14.267 ex. in november), maar dat werd meer dan gecompenseerd door een toename in andere gebieden. Zo pleisterden op de midwintertelling 5365 ex. in het Blankaartgebied te Woumen-Merkem. Het aantal **Wilde Eenden** in Vlaanderen blijft de laatste jaren vrij stabiel met maxima die zich tussen 60.000 en 70.000 ex. situeren. De grootste aantallen werden genoteerd langs de Zeeschelde (tot 8799 ex. in december) en in het Zwin te Knokke-Heist (4750 ex. in november). Na de lichte terugval vorige winter herstelde **Pijlstaart** zich uitstekend en met het novemberaangetal van 2927 ex. werd zelfs een nieuw record voor Vlaanderen gevestigd. In Figuur 3 is duidelijk te zien hoe de Vlaamse winterpopulatie is toegenomen sinds midden jaren '90. Internationaal belangrijke concentraties (> 600 ex.) kwamen voor in de (overstroomde) IJzerbroeken (1153 ex. in november), langs de Zeeschelde (864 ex. in december) en net niet in het havengebied van Zeebrugge (588 ex. in januari). Het uitzonderlijk hoge aantal **Slobeenden** in Vlaanderen waren ongetwijfeld één van de opmerkelijke

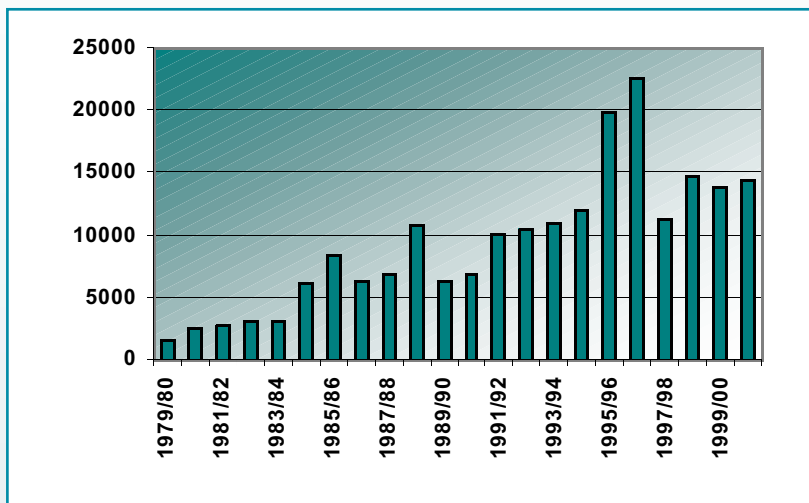
feiten van de winter 2000/2001. In november en december werd voor het eerst de kaap van 4000 ex. overschreden en dan volgde er nog een zeer uitgesproken voorjaarspiek in maart (5308 ex.). Vooral het Blankaartgebied en de IJzerbroeken herbergden bijna doorlopend hoge aantallen (tot 1585 ex. in december en 1509 ex. in maart). Andere belangrijke gebieden waren de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (515 ex. in februari) en de werf van de Kluzendokken te Doornzele (418 ex. in maart).

Duikenden en zaagbekken

Er waren weinig of geen verrassingen te noteren in deze groep van watervogels. De **Tafeleend** haalde een maximum van bijna 11.000 ex. in januari en dat is de laatste acht jaar een normale winterpiek in een zachte winter. In januari werden tot 4338 ex. geteld langs de Zeeschelde en 1546 ex. in de Netevallei te Lier-Duffel. De laatste jaren schommelen de wintermaxima van de **Kuifeend** telkens rond de 14.000 vogels, maar uit Figuur 4 blijkt duidelijk dat de

Figuur 4. Evolutie van de getelde wintermaxima van de Kuifeend in Vlaanderen, 1980/81 – 2000/2001.

trend over een langere termijn gezien positief is. Let ook op de uitschieters in de strenge winters 1995/96 en 1996/97. In drie gebieden werden meer dan 1000 ex. genoteerd: de Gentse Kanaalzone (2314 ex. in januari), de Kuifeend te Oorderen (2091 ex. in december) en de Netevallei te Lier-Duffel (1293 ex. in december). Vlaanderen heeft slechts een marginale betekenis als overwinteringsgebied voor **Brilduikers** en dat was in 2000/2001 niet anders (max. 325 ex. in januari). De belangrijkste pleisterplaats was de Spuikom te Oostende (72 ex. in januari). Met de **Grote Zaagbek** ging het in deze zachte winter verder bergaf (max. 176 ex. in januari) terwijl het aantal **Nonnetjes** (tot 94 ex. in januari) vergelijkbaar was met vorige winter.

Rallen

Het aantal getelde **Meerkoeten** (max. 24.132 ex. in januari) was iets lager dan vorige winter maar dat kan te maken hebben met de enkele telhieten die nog overblijven. De trend over langere termijn blijkt vrij stabiel te zijn. Belangrijke gebieden waren

het Zeekanaal Brugge-Zeebrugge (max. 2291 ex. in januari) en de Kuifeend te Oorderen (max. 1836 ex. in oktober). Er werden ook iets minder **Waterhoenen** geteld in Vlaanderen (max. 5957 ex. in februari) maar een meer gedetailleerde analyse van de gegevens zal moeten uitwijzen of dit een weerspiegeling is van de reële populatietrend. Af en toe

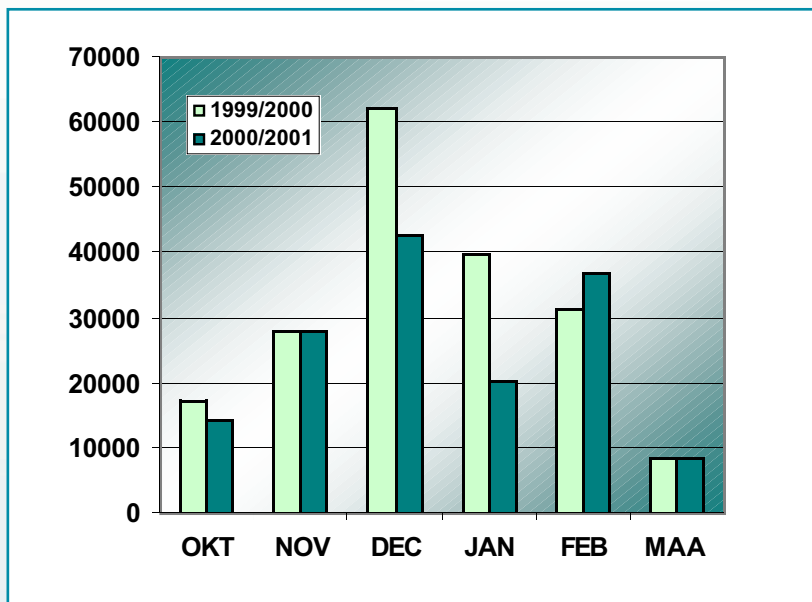
Tabel 2. Evolutie van de getelde maxima (naar boven afgeronde getallen) van de belangrijkste soorten watervogels in Vlaanderen tijdens de midmaandelijke watervogeltellingen in de periode 1995/1996 t/m 2000/2001

	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01
Dodaars	790	520	510	520	980	640
Fuut	3300	2500	2400	2800	2600	2000
Aalscholver	2700	3100	2800	2800	3300	3000
Blauwe Reiger	880	790	810	740	1200	1100
Kleine Zwaan	130	140	120	40	460	150
Knobbelzwaan	410	440	440	510	730	640
Kleine Rietgans	20100	22400	27200	36900	35400	25600
Kolgans	29900	23100	23700	26900	33900	34100
Grauwe Gans	7400	7200	7200	9900	11200	13500
Bergeend	5500	5100	5400	5400	6500	5800
Smient	73400	107100	44700	61400	69500	59800
Krakeend	3800	4200	4800	5300	6300	6900
Wintertaling	25300	25200	23200	30200	29400	34600
Wilde Eend	59200	68700	53500	68300	70200	68700
Pijlstaart	1900	2000	1800	2500	1600	3000
Slobeend	2800	3000	2500	2500	3800	5400
Tafeleend	26700	24800	10200	15400	12800	10900
Kuifeend	20000	22800	11400	14800	14100	14300
Brilduiker	340	440	340	510	300	330
Nonnetje	470	370	100	180	100	100
Grote Zaagbek	1200	1500	260	270	200	180
Meerkoet	30700	33400	24000	27400	27200	24400

lieten zich ook enkele **Waterrallen** horen of zien tijdens de watervogeltellingen, maar het spreekt voor zich dat die enkele tientallen vogels geen goed beeld geven van de aantallen die in Vlaanderen de winter doorbrengen.

Steltlopers

De combinatie van tellingen op hoogwatervluchtplaatsen aan de kust en laagwatertellingen in het Zeeschelde-estuarium geeft ons een goed beeld van de aantallen "zoute", kustgebonden steltlopers. De **Scholeksters** is zonder twijfel één van de algemeenste steltlopersoorten langs onze kust. De grootste groep werd geteld aan de IJzermonding te Nieuwpoort (857 ex. in oktober). Voor heel Vlaanderen spreken we over maximaal ca. 2300 vogels. Het aantal **Kluten** schommelde sterk van maand tot maand en bereikte vooral in december een hoog niveau (942 ex.). Hiervan pleisterden 667 ex. op het Paardeschor te Doel en 182 ex. nabij het Verrebroekdok. Aan de kust werden de meeste Kluten gezien in het Zwin (92 ex.). In de meeste wintermaanden lag het aantal **Zilverplevier** in Vlaanderen tussen 200 en 250 ex. en dat is slechts de helft van wat bijna 10 jaar geleden aan onze kust verbleef. De grootste groepen werden gezien in het Zwin te Knokke (110 ex. in oktober) en de IJzermonding te Nieuwpoort (108 ex. in december). Er werden beduidend minder **Bonte Strandlopers** geteld dan vorige winter (max. 2330 ex. in januari), zowel langs de Zeeschelde (max. 816 ex. in februari) als langs de Vlaamse kust (max. 1418 ex. in februari). **Drieteenstrandlopers** deden het dan weer behoorlijk met in

Figuur 5. Maandelijks aantalsverloop van de Kievit in Vlaanderen in 1999/2000 en 2000/2001

totaal meer dan 400 ex. in januari en februari. Er werden amper 70 tot 80 **Paarse Strandlopers** geteld en daarmee lijkt de overwinteringspopulatie aan onze kust nog steeds verder af te nemen. Dat laatste is zeker niet het geval bij de **Steenloper** waar het novemberaangetal van 1614 ex. wellicht een nieuw record betreft. Het opmerkelijk lage aantal in januari (701 ex.) is mogelijk het gevolg van een ondertelling.

Bij soorten die meer in het binnenland overwinteren is het een stuk moeilijker om een volledig beeld te krijgen van de Vlaamse winterpopulaties, zeker bij soorten als **Kievit** die ook in grote aantallen buiten de traditionele telgebieden voorkomen. Er werden maximaal tot bijna 43.000 ex. geteld maar dat is zeker een onderschatting. Vooral in januari wer-

den minder Kievit geteld dan in vorige winter (Figuur 5), mogelijk als gevolg van de koudepruk die zich toen voordeed. Het belangrijkste gebied was net als vorig jaar de IJzerbroeken (12.655 ex. in december). De **Goudplevier** vertoonde min of meer hetzelfde patroon als de Kievit met een piek van 4295 ex. in december. De grootste groepen werden aan de Middenkust gesignaleerd: 1420 ex. te Oudenburg (februari), 1150 te Oostende-vliegveld (december) en 1121 ex. te Lombardsijde-Westende. Er werden net als vorige winter veel **Kemphanen** geteld met een piek van 2465 ex. in december. Gebieden die het hoogst scoorden waren de IJzerbroeken (1350 ex. in december) en de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen (720 ex. in december). De februari-telling leverde voor heel Vlaanderen in totaal

4141 **Wulpen** op. De Uitkerkse Polder is één van de meest geliefde pleisterplaatsen hoewel de aantallen hier sterk kunnen schommelen: resp. 1198 ex. en 950 ex. in december en februari maar slechts 4 ex. in januari. In maart verbleven ook hoge aantallen in de Antwerpse Kempen (ruim 800 ex. te Brecht-Rijkevorsel).

Meeuwen

Het meetellen van de meeuwen tijdens de watervogeltellingen overdag is slechts facultatief en dat verklaart de geringe aantallen in Tabel 1 (maximum ca. 19.000 meeuwen in januari waarvan bijna 15.000 Kokmeeuwen). De slaaplaatstelling eind januari 2001 leverde een veel beter beeld op van het aantal overwinterende meeuwen in Vlaanderen. Zo werden toen bijna 100.000 **Kokmeeuwen**, 56.000 **Stormmeeuwen** en ruim 21.000 **Zilvermeeuwen** geteld. Voor het volledig verslag van deze slaaplaatstellingen kunnen we verwijzen naar het themanummer van Natuur.Oriolus over meeuwen.

Exoten

Het aantal exoten in Vlaanderen neemt onverminderd toe en dat resulteerde in nieuwe recordaantallen van

Canadese Gans en Nijlgans. In december werden tot ruim 4500 **Canadese Ganzen** geteld, iets minder dan op de speciale Honkertelling van begin februari 2001 (5217 ex., zie vorige nieuwsbrief). Op de novembertelling werden niet minder dan 1252 ex. gemeld in de Bourgoyen-Ossemeersen te Drongen. In dit gebied verbleven trouwens ook regelmatig tot meer dan 300 verwilderde **Brandganzen**. Voor het eerst werden ook meer dan 1000 **Nijlganzen** genoteerd (max. 1186 ex. in december) en dat betekent een verdubbeling van de Vlaamse winterpopulatie in amper vijf jaar tijd. Belangrijke concentraties werden vastgesteld op de Kleiputten te Brecht-Rijkevorsel (401 ex. in decem-

ber) en in de Maasvallei (399 ex. in december). Het ogenblik dat er in Vlaanderen zo'n 10.000 verwilderde ganzen van diverse pluimage rondvliegen, lijkt ineens niet zover meer af.

Dank

Hierbij willen nog eens alle regionale coördinatoren en tellers van harte bedanken voor hun medewerking aan het watervogelproject ! Een speciaal woord van dank gaat tevens naar Davy De Groote die een groot deel van de basisgegevens van de winter 2000/2001 in de computer heeft ingevoerd.

Koen Devos

